

KČT SLOVAN PARDUBICE

Lužické hory

26. května 2007

SPORTUJ S NÁMI

Přihlášky: U Dagmar EHRENBERGEROVÉ, Bartoňova 837, 530 12 Pardubice, tel. domů 466 260 913, do práce 466 670 410-412 (ústředna), kl. 217, e-mail do práce: ehrenbergerova@szs.pardubice.cz

Odjezd: Z Pardubic, od Hlavního nádraží ČD v 6:00 h. Možno přistoupit v Polabinách, zast. MHD u Kauflandu. NÁSTUPNÍ MÍSTO OHLASTE PŘI PŘIHLÁŠCE!

Návrat: Po 21 h.

Autobus: Pardubice – objížďka Poděbrad – Nymburk – Mladá Boleslav – Doksy – Česká Lípa – objížďka Nového Boru – Svor – Jiřetín pod Jedlovou (na zelené zn. vystoupí všechny skupiny). Pokračuje směr Horní Podluží, asi po 800 m vlevo po místní silnici k chatě Setuza. Zde čeká na všechny skupiny. V 18:00 h. návrat stejnou cestou do Pardubic (Celkem asi 365 km).

Pěší trasy:

I. skupina: Jiřetín pod Jedlovou [1] – po zelené zn. J, pak JZ přes Křížovou horu (562,7 m)[2], vyhlídkový bod (592 m) na rozcestí s červenou zn., odtud po červené zn. JZ ve směru vrcholu Jedlové (rozhledna) (ne vpravo Z do obce Jedlová!!), obloukem okolo vrchu Jedlová na její JZ svah, kde je odbočka na vrchol, výstup na vrchol Jedlové (773,9 m)[3], z něj sestup na původní cestu a po ní V směrem na zříceninu hradu Tolštejn (670,2 m)[4]. Po prohlídce dále SSV do Lesného, přes Čertovu pláň na rozcestí s modrou zn. pod Černou bránou. Zde vpravo po modré zn. JJZ okolo Vrabčího kamene, pod Pěnkavčím vrchem [5], odbočka na vyhlídkový bod Pětikostelní kámen (685 m)[6], stejnou cestou sestup a pokračování do Stožeckého sedla [7]. Odtud vpravo po žluté zn. SZ k železniční stanici Jedlová, okolo bývalé sklárny, odbočka na Malý Stožec, výstup na vrchol (659,1 m)[8], sestup stejnou cestou zpět a pokračování po žluté zn. SZ (na mapě "dlouhá míle") na rozcestí s neznačenou cestou U Křížového buku [9]. Zde vpravo po neznačené Jedlovské cestě V, pak SV k chatě Setuza (Celkem asi 24 km).

II. skupina: Jiřetín pod Jedlovou [1] – po zelené zn. J, pak JZ přes Křížovou horu (562,7 m)[2], vyhlídkový bod (592 m) na rozcestí s červenou zn., odtud po červené zn. JZ ve směru vrcholu Jedlové (rozhledna) (ne vpravo Z do obce Jedlová!!), obloukem okolo vrchu Jedlová na její JZ svah, kde je odbočka na vrchol, výstup na vrchol Jedlové (773,9 m)[3], z něj sestup na původní cestu a po ní V směrem na zříceninu hradu Tolštejn (670,2 m)[4]. Po prohlídce neznačenou Tolštejnskou cestou JZ, později J na rozcestí se zelenou a žlutou zn. Odtud vpravo po žluté zn. Z okolo bývalé sklárny, odbočka na Malý Stožec, výstup na vrchol (659,1 m)[8], sestup stejnou cestou zpět a pokračování po žluté zn. SZ (na mapě "dlouhá míle") na rozcestí s neznačenou cestou U Křížového buku [9]. Zde vpravo po neznačené Jedlovské cestě V, pak SV k chatě Setuza (Celkem asi 14 km).

III. skupina: Trasa stejná jako II., avšak bez výstupů na vyhlídkové vrcholy Jedlová a Malý Stožec (Celkem asi 11 km).

Místopis

- 1. Jiřetín pod Jedlovou:** První písemná zmínka o obci (původní název Sankt Georgenthal existoval až do roku 1945) pochází z roku 1548, kdy majitel Tolštejnského panství Georg von Schleinitz započal s výstavbou městečka na základě objevení ložiska stříbrných rud. Dolování v této oblasti však nebylo nikdy výnosné. V roce 1587 udělil městu císař Rudolf II. plná městská práva, pečeť a městský znak. Těžbu stříbra a rozvoj městečka nepříznivě ovlivnil mor v roce 1599, kterému tehdy podlehl přes 300 lidí, a později třicetiletá válka, během které byl v r. 1642 vypálen místní strážní hrad Tolštejn. Těžba olova, mědi, stříbra a cínu vrcholila v 17. stol., poslední pokusy byly činěny r. 1888. Cesta k novým životním jistotám vedla přes obvyklá městská řemesla, která se organizovala v cechy. Především plátenictví a textilní výroba se staly na dlouhá léta hlavním zdrojem obživy místních obyvatel. Průmyslovou prosperitu Jiřetína tvořily tři zdejší továrny na potiskování a výrobu bavlněných látek, před 1. sv. válkou zde byla založena továrna na broušení a leštění polodrahokamů, existoval tu i pivovar. Od roku 1874 zde sídlí ženský řeholní řád, který

až dosud se podílí na podobě života v obci. Období romantismu konce 19. století a rozvoj turistiky přispěl svým dílem především Jedlové hoře, kde byla v r. 1891 otevřena kamenná rozhledna.

Do roku 1948 se obec jmenovala Svatý Jiřetín a potom byla přejmenována na Jiřetín pod Jedlovou. V též roce byla k Jiřetínu připojena doposud samostatná obec Tolštejn s osadami Jedlová a Lesná. V letech 1964-1974 bylo v obci hlavně zásluhou vojska, kterému to bylo tehdy komunistickou mocí přikázáno, zbořeno mnoho domů původní lužické architektury, včetně objektu bývalé radnice č.p. 55, která stála na náměstí, a kde se nacházela i obecní hospoda.

Při cestě na Křížovou horu byly zazděny 2 erby (města a Lichtenštejnů) z bývalé radnice. V obci se zachovaly patrové domy se zdobenými kamennými portály. Městská památková zóna od r. 1992. Kostel Nejsvětější Trojice z l. 1590-1611, novogoticky upraven v 19. stol., zařízení barokní (oltář a 5 soch z 18. stol.). Koncem 2. svět. války pobočka koncentračního tábora Flossenburg pro židovské ženy. V barokní faře muzeum, na náměstí informační středisko. Sportovní a rekreační areál, koupaliště, golfové hřiště, několik restaurací a hotelů.

2. **Křížová hora (562,7 m):** žulový vrch, v SV svahu rudonosné žíly mědi, olova, stříbra a cínu, těžba již ve středověku, zbytky štol. Návrší, dříve zvané Holá lada, kde v 18. století vzniklo poutní místo spojené s legendou o zjevení Spasitele na kříži sedmi bratrům, vybízející je k návratu z nuceného exodu v době protireformace. Vrátil se pouze nejmladší z nich. Nemocný na nohy, nechal vystavět na úpatí hory dřevěný kříž, a po svých modlitbách byl uzdraven. Místo se stalo známým a poté sem začalo přicházet mnoho trpících. O založení křížové cesty a výstavbu kaple se zasloužil zdejší farář Gottfried Liessner. Celý areál byl vysvěcen 17. září 1764 a obsahuje:

- a) výjev z Getsemanské zahrady - sochy tří spících apoštolů Petra, Jakuba, Jana a modlícího se Ježíše,
- b) Křížovou cestu - 11 zděných kapliček s reliéfními výjevy, kaple Povýšení sv. Kříže (12. a 13. zastavení) a kaple Božího hrobu (14. zastavení),
- c) sochu Ecce Homo znázorňující sedícího Ježíše s trnovou korunou,
- d) sochu Panny Marie.

Areál Křížové hory byl v r. 1969 prohlášen za kulturní památku. Od roku 1991 začala cílevědomá snaha o celkovou obnovu tohoto místa, jež patří mezi nejvýznamnější dominanty obce Jiřetína pod Jedlovou. Z holého návrší mimo les (kóta 592 m) pěkný rozhled. Obnovené poutě, občasná koncerty.

3. **Jedlová (773,9 m):** mohutná znělcová kupa, spodní třetina z pevného pískovce. Svou nadmořskou výškou patří mezi nejvyšší vrcholy okresu Děčín, je po Luži a Pěnkavčím vrchu třetí nejvyšší horou Lužických hor.. Přes vrchol vede důležité evropské rozvodí - voda ze severního svahu odtéká do Baltického moře, zatímco z jižního svahu do Severního moře. Hora je pozoruhodná i z geologického hlediska tím, že na severním úbočí probíhá zlomová čára zvaná Lužická porucha. Jedlová proslula jako jedna z nejhezčích vyhlídek Lužických hor. Návštěvníci rozhledny mohou vychutnat neopakovatelný kruhový výhled na panoráma Lužických hor, Českosaského Švýcarska, Šluknovska a německé Lužice. Za jasného počasí je vidět Ještěd, Kozákov, Trosky, Bezděz, Říp a Děčínský Sněžník, ale také vzdálenější hřeben Krušných hor, České středohoří s Hazmburkem a Milešovkou, náhorní plošinu Jizerských hor i nejvyšší českou horu Sněžku v Krkonoších. Dílčí výhledy jsou možné i z dalších míst, například z bývalé terasy na začátku sjezdovky nebo z červeně značené vrstevnicové cesty po severozápadním úbočí hory. Podle historických záznamů obdivoval krásný rozhled z vrcholu i císař Josef II, který Jedlovou navštívil v září 1779 během inspekční cesty po severních Čechách. V r. 1891 zde postavil horský spolek Gebirgsverein 23 m vysokou kamennou rozhlednu. V téže době nechal kníže Ferdinand Kinský vystavět u rozhledny restauraci. Oba objekty sloužily ještě za 2. světové války a od té doby chátraly. S rekonstrukcemi bylo započato až v r. 1992 a dnes oba objekty slouží turistické veřejnosti. Na vrcholu se též nachází od r. 1905 pomník Friedricha Schillera s balvany hornin z okolních měst a obcí. Na vrchol vede lyžařský vlek z osady Rozhled (délka 1200 m, převýšení 260 m), v okolí hory jsou běžecké tratě a dvě sjezdovky. Na J a JZ svahu suťová pole z deskovitě se rozpadajícího znělce. Pod S svahem rekreační osada Jedlová s patrovými i přízemními lidovými stavbami. 2,5 km JV je železniční stanice Jedlová (452 m).
4. **Tolštejn (670,2 m):** pův. Dohlenstein (Kavčí skála), rozsáhlá zřícenina středověkého hradu na znělcovém dvojitém suku. Hrad založili Vartenberkové snad v pol. 13. stol. Poprvé se připomíná roku 1337. Hrad byl vybudován na ochranu cesty z Čech do Lužice a ve své době byl významným a mocným opevněním. R. 1337 dobyt vojsky lužických měst, pak znovu vybudován, od r. 1402 patřil k rozsáhlému panství Berků z Dubé, kteří tak celé tolštejnské panství začlenili mezi své ohromné državy na severu Čech.. R. 1463 ho nechal dobýt Jiří z Poděbrad, protože se sem uchýlil odbojný Albrecht Berka. R. 1469 byl obléhán a obsazen lužickým vojskem. Od r. 1481 převzal hrad i panství saský rod Schleinitzů, kteří hrad opravili a rozšířili (Georg von Schleinitz v roce 1548 založil Sankt Georgenthal, dnešní Jiřetín pod Jedlovou). Po roce 1587 se v držení hradu vystřídalo několik majitelů, až v období třicetileté války roku 1642 hrad oblehla a zápalnými střelami vypálila švédská vojska. Zcela vyhořelý hrad už nebyl nikdy obnoven. Od r.

1681 patřil i s panstvím Lichtenštejnům. V roce 1865 byla zde postavena hradní restaurace ve švýcarském stylu, kterou po tři generace vedl rod Münzbergů. Restauraci se podařilo zrekonstruovat a celoročně otevřít na podzim roku 2002. Z vrcholových skalisek, zpřístupněných železným schodištěm a lávkou, je výborný rozhled. V okolí lyžařské terény s vleky. Pod hradem leknínový rybníček. Od r. 1996 se díky iniciativě Jiřetínské radnice obnovil zájem o záchranu hradní zříceniny s tím, že se již z velké části podařilo zastavit devastaci a dokonce některé hradby přistavět. Již čtyři roky se v květnu pořádají přímo na hradě, ale i v podhradí, Tolštejnské slavnosti, kterými v regionu zahajují turistickou sezónu.

5. **Pěnkavčí vrch** (německy Finkenkoppe) (**792 m**): rozložitá znělcová kupa, druhý nejvyšší vrchol Lužických hor, je nejvyšším bodem okresu Děčín (v literatuře se často chybně uvádí jako nejvyšší bod okresu Děčín Jedlová, která má výšku 773,9 m). Zalesněný masiv se táhne od Ptačince na severu po Stožecké sedlo na jihu. Probíhá zde rozvodí mezi Severním a Baltským mořem. Vrcholem probíhá hranice mezi okresy Děčín a Česká Lípa. Vrcholek hory je porostlý starým bukovým lesem téměř pralesovitého charakteru, na svazích převažuje smrk. Hojnost jelení zvěře (lovecká chata Na milíři). Na S svahu pískovcová skalka Vrabčí kámen. Dílčí výhledy jsou jen z pasek a holin, dobrý výhled je ze skaliska Pětikostelní kámen. Na západním svahu jsou sběrné prameny pro vodovody v podhůří.
6. **Pětikostelní kámen** (**685 m**): jeden z izolovaných suků, místně zvaných stožce. Z nich ještě na Z svahu Pěnkavčího vrchu Smrčec (též Smrkový Stožec, 630 m) a Granát (680 m). Výhled je zejména k S údolím Lesenského potoka a k Z. Jméno má pro údajnou možnost odtud zahlédnout věže pěti kostelů v okolí. Ve skutečnosti jsou vidět jen čtyři v Jiřetíně pod Jedlovou, v Dolním Podluží, ve Studánce a na Křížové hoře.
7. **Stožecké sedlo** (**602 m**): (nesprávně Šébr, německy Schöbersattel), sedlo v Jedlovském hřbetu mezi Pěnkavčím vrchem a Stožcem. Od r. 1805 jím prochází silnice spojující Šluknovský výběžek s vnitrozemím, v letech 1981–1983 byla rozšířena (3 pruhy). Dnes má označení I/9 a spojuje Prahu s Rumburkem. V sedle je parkoviště. Díky velkému převýšení mezi osadou Lesné a sedlem (150 metrů na 3 kilometry) zde byly dříve pořádány automobilové závody.
8. **Malý Stožec** (**659,1 m**): výrazný znělcový vrch, ležící asi 1,5 km jihozápadně od hory Jedlové, s níž je spojen širokým sedlem. Na protáhlém temeni a svazích kopce jsou četné divoce rozeklané skály se strmými, na jihovýchodně až převislými stěnami, a rozsáhlá suťová pole, porostlá řídkým lesem. Na některých skalách je dobře patrná nepravidelná sloupcová odlučnost znělce. Kopec byl dříve nazýván Obří hlava nebo Obličejová hora, protože při pohledu od SZ připomíná profil obličejové ležící postavy. Z vrcholu nejvyššího skaliska (nosu), přístupného neupravenou žlutě značenou stezkou od severovýchodu (odbočka na vrcholek stoupá přes suťové pole a skalní stěnu – při výstupu nutná opatrnost!), je pěkný kruhový výhled, jemuž dominuje hora Jedlová. Za okolními vrcholky Lužických hor vyčnívá na východním obzoru Ještěd, na západě je za Chříbskokamenickou kotlinou lesnatá krajina Českosaského Švýcarska s Růžovskou horou, vzdálenějším Děčínským Sněžníkem a německými vrcholy Gross Zchirnstein a Gross Winterberg. Na severu se rozkládá kopcovitá krajina Šluknovského výběžku a Horní Lužice v Německu. Zajímavé výhledy jsou i z dalších míst na temeni kopce a ze suťových polí na západním svahu. Na skalnatých srážech a sutích se vyskytují kamzíci, kteří byli v okolí uměle vysazeni na počátku 20. století. Pod strmými skalnatými srázy na JZ straně hřbetu je nevelká šikmá puklinová jeskyně **Komora**, která vznikla zřícením mohutného skalního bloku. V jeskyni se údajně kdysi skrýval Fridolín Rauch, který je v lidovém podání známý jako loupežník nebo podivín stranící se lidí. Podle dochovaného rozsudku z r. 1747 byl odsouzen pro hrdelní svatokrádežný zločin na šibenici. Lidové pověsti jej ale líčí jako sirotka, odsouzeného k smrti jen proto, že ztratil koně, patřícího sedlákovi, u něhož sloužil. Lidé, kteří jej litovali, mu ale pomohli k útěku z vězení a od té doby se prý skrýval ve zdejší jeskyni. Z nouze se stal loupežníkem, který bohatým bral a chudým dával, a když o 15 let později zemřel, zůstala po něm v jeskyni spousta cenných věcí. Pod západním úpatím kopce se nachází vodní plocha Chříbské přehrady.
9. **U Křížového buku**: významné rozcestí žluté zn. ("dlouhá míle") a neznačené Jedlovské cesty, asi 1,3 km Z od vrchu Jedlová. Na světlině uprostřed lesů tu stojí statný dvojitý buk s malým dřevěným křížkem a tabulkou (POZOR, NEZAMĚŇTE s podobně pojmenovaným sedlem Křížový Buk (537 m), křížovatka červená a zelená zn. asi 1 km J od Chříbského vrchu v úseku B1 téže mapy!!!).

Doporučená mapa:

Lužické hory, edice Klubu českých turistů 1:50 000, č. 14, KČT Praha.

Výlet připravil a vede: Doc. Ing. Josef Kotyk, CSc.

Cena zájezdu: Členové: dospělí 150,-Kč, děti polovic. Nečlenové: 250,-Kč.